

KA VERTĖTŲ ŽINOTI RAŠANT PREKIŲ ETIKETES

Kasmet Kalbos inspekcija patikrina po keletą prekybos įmonių. Tikrinama jose parduodamų prekių aprašų, etikečių kalba.

2016–2018 metais tikrinant prekybos centrus, interjero aksesuarų, buities reikmenų parduotuves pastebėta, kad nemaža dalis klaidų kartojasi daugelio įmonių prekių etiketėse ir aprašuose.

Pateikiame būdingiausias gramatikos, žodyno, rašybos, skyrybos klaidas ir jų taisymus. Variantų, kuriais galima pakeisti netaisyklingus gramatikos junginius ar formas, gali būti ir daugiau, negu pateikiama apžvalgoje. Priimtinausią variantą gali pasirinkti patys prekybos darbuotojai. Nereikėtų nuvertinti ir savo kūrybiškumo – kai atsivežama naujų produktų ar gaminių, kuriems pavadinti nėra lietuviškų atitikmenų, pavadinimus galima kurti patiems, pasitariant su kalbininkais.

Negalima pamiršti, kad prekių etikečių ir aprašų paskirtis – informuoti vartotoją, todėl viskas jose turi būti parašyta aiškiai, vengiant savo sukurtų santrumpų, kurias pirkėjui sunku suprasti.

I. GRAMATIKA

Lietuvių kalboje terminai sudaromi su **įvardžiuotinėmis neveikiamųjų dalyvių formomis**, pvz.: *siurbliams su vandens filtrais ar plaunantiems (=plaunamiesiems) siurbliams; tonizuojantis (=tonizuojamasis) „Unicellular“ vanduo; turi drėkinamųjų, apsauginių ir raminančių (=raminamųjų) savybių; drėkinantis (=drėkinamasis) kūno pienelis; šveičiamos (=šveičiamosios) kempinės.*

Išskiriamajai daikto ypatybei reikšti pavadinimuose vartotina **įvardžiuotinė forma**, pvz.: *ekologiškas geriamas (=geriamasis) šokoladas; geriamas (=geriamasis) vanduo; žalių (=žaliųjų) citrinų sultys; kietas (=kietasis) sūris „Džiugas“; juodas (=juodasis) šokoladas; žalios (=žaliosios) alyvuogės.*

Neapibendrintai reiškiant augalų ar kitų produktų rūšį didesniai negu vienas kiekiui žymėti vartotina **daugiskaita**, o ne vienaskaita, pvz.: *sojos (=sojų) gėrimas; bambuko (=bambukų) milteliai; argano (=arganų) aliejus; speltos (=speltų) miltai; spagečiai su kiaušiniu (=kiaušiniai).*

Daugiskaita vartojama, kai kalbama apie prieskonių vaisius, šakniastiebius, sėklas, smulkintus prieskonių lapus, pvz.: *su šviežiomis žolelėmis (baziliku (=bazilikais), krapais, laiškinais česnakais, daržiniu builiumi (=daržiniais builiais) ir kt.); Sudėtis: cinamonas, apynys, juodasis pipiras (=cinamonas, apyniai, juodieji pipirai); sudedamosios dalys: alavijas, medetka (=alavijai, medetkos); saulėje džiovintų pomidorų ir baziliko (=bazilikų) humusas; su sezamo (=sezamų) sėklomis; kiaušienos nugarinė su rozmarinu (=rozmariniais).*

Kai kalbama apie prieskonių miltelius, iki mažų grūdelių susmulkintą prieskonių masę, vartojama **vienaskaita**, pvz., *cikorijų (=cikorijos) kava.*

Derinamasis arba kilmininku išreikštas nederinamasis **pažyminys** neturi eiti po pažymimojo žodžio atskirai vartojamuose prekių ir kitų gaminių pavadinimuose, pvz.: *Arbata šalavijų (=Šalavijų arbata); Arbata rožių pumpurų (=Rožių pumpurų arbata); Tarka keturių pusių (=Keturių pusių tarka); Silikoniniai raišteliai maisto (=Silikoniniai maisto raišteliai).*

Kai norima etiketėse požymius, ypatybes nurodyti po prekės pavadinimo, juos reikia atskirti kableliu, pvz.: *Tarka keturių pusių (=Tarka, keturių pusių); Silikoniniai raišteliai maisto (= Maisto raišteliai, silikoniniai); Keptuvė 26 cm (=Keptuvė, 26 cm); sulčiaspaudė lėtaeigė (=Sulčiaspaudė, lėtaeigė).*

Apibūdinant **daikto rūšį** (ypač etiketėse) vartotinas ne naudininkas, o kilmininkas, pvz.: *Tarka sūriui (=Sūrio tarka); Silikoninė formelė saldiniams (=Silikoninė saldinių formelė); Mediniai pagaliukai ledams (=Mediniai ledų pagaliukai).*

Padalyvis nevartotinas šalutiniam to paties veikėjo veiksmui reikšti, pvz.: *vadovaujantis (=vadovaudamiesi) prietaiso naudojimo instrukcija pripildykite prietaiso talpyklą; pirmą kartą naudojant (=naudodami) prietaisą būtinai sutepkite peiliukus ir įjungus (=įjunge) palikite; gaminame švelniai skrudinant (=skrudindami); vartokite kaip šaltą ir karštą gėrimą, maišant su dribsniais, verdant ar kepant (=maišydami su dribsniais, virdami ar kepdami); ruošiant (=ruošdami) kavos aparatu, pripilkite filtrą nesuslėgdami cikorijos; siekiant (=siekdami; jei siekiate) papildomo efekto, dar patepkite.*

Abstrakčiųjų priesagos *-imas, -ymas* daiktavardžių **naudininkas** paskirčiai reikšti nevartotinas. Dažniausia jis turi būti keičiamas bendratimi, pvz.: *nenaudokite šio skysčio veido, rankų kūno ar maisto valymui (=veidui, rankoms, kūnui ar maistui valyti); molis ir ketus – seniausiai puodų ir keptuvių gaminimui (=puodams ir keptuvėms gaminti) naudojamos medžiagos; indas maisto laikymui (=maistui laikyti); puikus gėrimas atsigavimui (=atsigaivinti); skirta plikymui (=plikyti); nenaudokite antakių ir blakstienų dažymui (=antakiams ir blakstienoms dažyti); vienas žiupsnelis nosies skalavimui (=nosiai skalauti).*

Su pilnį žyminčiu veiksmažodžiu **pripildyti** objektas reiškiamas ne įnagininku, o kilmininku (ne pripildyti kuo, o pripildyti ko), pvz.: *pripildykite prietaiso talpyklą karštu vandeniui (=karšto vandens); pripildykite prietaiso talpyklą valymo priemone (=valymo priemonės).*

Neapibrėžtam daiktų kiekiui ar daikto daliai reikšti vartotinas **dalies kilmininkas**, o ne galininkas, pvz.: *pripilkite valymo priemonę (=priemonės) iki pirmos linijos; sudėtyje yra natrio monofluorofosfatas (=yra natrio monofluorofosfato).*

Galininkas netinka paskirčiai reikšti, pvz.: *tinka saldinti karštus ir šaltus gėrimus, gardinti košes, ledus, blynus (=tinka karšties ir šalties gėrimams saldinti, košėms, ledams, blynams gardinti), tinka gardinti sriubas, padažus, žuvies ir daržovių patiekalus (=tinka sriuboms, padažams, žuvies ir daržovių patiekalams gardinti); puikiai tinka nuvalyti makiažą (=makiažui nuvalyti).*

Dėka nevartotina veiksmo priežastčiai ir būdui nusakyti, pvz.: *dėka arganų aliejaus, oda intensyviai drėkinama šveitimo metu (=šveičiant dėl arganų aliejaus oda intensyviai drėkinama; šveičiant arganų aliejus intensyviai drėkina odą); dėka vaško (=dėl vaško) šis kūno losjonas švelnina ir maitina sausą bei jautrią odą; Dėka storo dugno (=Dėl storo dugno) gaminiai išlaiko šilumą.*

Paskirčiai žymėti nevartotinas verstinis junginys **prieš su galininku**. Dažniausiai šis junginys taisomas prielinksnio *nuo* su kilmininku junginiu, pvz.: *priemonė prieš stiklą rasojimą (=nuo stiklą rasojimo); šluostės stiklams prieš rasojimą (=stiklą šluostės nuo rasojimo); elektrinis aparatas prieš uodus (=nuo uodų); veiksmingai pasirūpina keturiais dalykais: prieš apnašų, prieš negaivų kvapą (=naikina apnašas; negaivų kvapą), stiprina dantis, apsaugo dantenas.*

II. ŽODYNAS IR ŽODŽIŲ DARYBA

Veiksmažodis **praturtinti** nevartotinas reikšme „papildyti“ (ir dalyvis „praturtintas“ – reikšme „papildytas“, „turintis“), pvz.: *gėrimas praturtintas (=papildytas) kaliu ir vitaminais; vanduo*

praturtintas (=papildytas) AHA rūgštimis; šis kremas praturtintas (=papildytas) ekologišku Provanso medumi.

Būdvardis **turtingas** nevertotinas reikšme „gausus“: *kaukė yra ypač turtinga savo sudėtimi (=kaukėje gausu veiksmingų medžiagų; kaukėje daug vertingų medžiagų); alyvuogių vaškas – turtingas (=gausus) flavonoidų.*

Suteikiantis energijos gėrimas turi būti vadinamas **energiniu** gėrimu, nes siejamas ne su energetika, o su energija, maisto vertė taip pat turi būti *energinė: energetinis (=energinis) gėrimas; energetinė (=energinė) vertė.*

Daiktavardis *įpakavimas* nevertotinas reikšme „pakuotė“: *žiūrėti ant įpakavimo (=pakuotės); išvyniokite tabletes iš įpakavimo (=pakuotės).*

Vediniai su priesaga **-tojas** reiškia asmenis. Su šia priesaga nedaromi daiktavardžiai, žymintys priemonės ar tam tikras medžiagas, pvz.: *nereikia nukalkintojo (=vandens minkštiklio); kvapo šalintojas (=kvapo šalinimo priemonė); šampūnas blizgintojas (=blizginamasis šampūnas; blizgesio suteikiantis šampūnas); salono atnaujintojas (=salono atnaujinimo priemonė).*

Su priesaga **-ėjas** nedaromi daiktavardžiai, žymintys įrankius bei kitas darbo priemones ar tam tikras medžiagas, pvz.: *nugrėžėjas (=grėžtuvas); obuolių šerdžių išėmėjas (=išėmiklis); kavos indas su nuspaudėju (=spaustuvu; su nuspaudžiamu filtru); silikoninis riebalų surinkėjas (=rinkiklis); suktukas su paleidėju (=suktukas su paleidimo mechanizmu); pūkų surinkėjas (=rinkiklis); nuospaudų nuėmėjas (=nuėmiklis); akių makiažo dvifazis nuėmėjas (=dvifazis akių makiažo valiklis); dažų ir nešvarumų sugėrėjas (=sugėriklis).*

Eko-, auto- – tarptautinių žodžių dalys, jos negali būti vartojamos kaip savarankiški žodžiai, pvz.: *EKO (=Ekologiški) burokėliai, EKO (=Ekologiški) pievagrybiai, auto (=automobilių) stiklų valiklis.*

Nevartotini **nelietuviški arba nesulietuvinti** (be galūnių) pavadinimai:

*acai (=kopūstpalmių vaisių) sultys,
arbata rooibos (=siauralapių raibsteglių; raudonoji) arbata,
acerolos (=malpigijos),
su extra virgin (=ypač grynu) alyvuogių aliejumi,
vegetarinis užtepas su šitake grybais (=šitakiais arba valgomaisiais danteniais),
majonezas su Dijon (=Dižono) garstyčiomis,
prancūziškas desertas creme brulee (=krembriulė),
chia (=ispaninio šalavijo) sėklos,
risotto (=rizotas; daugiaryžis),
sūris parmigiano reggiano (=parmidžanas),
ekologiškos arabica kavos (=arabikos) pupelės,
kukurūzų makaronai spaghetti (=kukurūzų spagečiai) be glitimo,
makaronai spageti (=spagečiai),
sausainiai su matcha arbata (=su mačia),
pasta fettuccine, šviežia (=švieži fetučiniai),
rudieji SUSHI (=sušių) ryžiai,
šviežias burrata sūris (=šviežia burata),
ryžiai paellai (=paelijai) ruošti,
paniruoti (=pa)volioti
panelės (=prietaisų skydelio) valymo servetėlės,*

*barkodas (=brūkšninis kodas),
rekomenduojama po odos pilingo (=valymo, šveitimo),
amarantas (=burnotis).*

Daugiau informacijos apie svetimžodžių atitikmenis galima rasti Valstybinės lietuvių kalbos komisijos interneto svetainėje:

<http://www.vlkk.lt/aktualiausias-temos/svetimzodziu-atitikmenys/svetimzodziu-atitikmenu-saragas-su-paaiskinimais>

III. RAŠYBA

Simboliniai pavadinimai turi būti rašomi su kabutėmis arba išskiriami kitu šriftu, pvz.: *NEALKOHOLINIS ALUS OBOLON* (=„OBOLON“); *Formelės sausainiams gaminti Gamta* (=Formelės sausainiams gaminti „Gamta“; *Formelės sausainiams gaminti GAMTA*).

Lietuvių kalboje atidaromosios kabutės turi būti rašomos apačioje, uždaromosios – viršuje („...“), pvz., *UAB „Krinona“* (=UAB „Krinona“).

Simboliniai pavadinimai turi būti rašomi didžiąja raide, pvz.: *Skutimosi kremas „skrudinti migdolai“* (=Skutimosi kremas „Skrudinti migdolai“); *Įklotai „masmi“* (=„Masmi“).

Brūkšnelis nerašomas tarp skirtingus dalykus reiškiančių daiktavardžių, pvz.: *ryžių-lęšių mišinys* (=ryžių ir lęšių mišinys); *klevų-agavų sirupas* (=klevų ir agavų sirupas); *ryžių-lęšių-kario patiekalas* (=ryžių, lęšių ir kario patiekalas arba ryžių ir lęšių patiekalas su kariu); *apelsinų-mangų nektaras* (=apelsinų ir mangų nektaras); *apelsinų-greipfrutų nektaras* (=apelsinų ir greipfrutų nektaras); *apelsinų-cinamono* (=apelsinų ir cinamono) *skonio raudonoji arbata*; *šokolado-riešutų* (=šokolado ir riešutų) *kremas*; *virtas liežuvio-ausų* (=liežuvio ir ausų) *vyniotinis*.

Brūkšnelis nerašomas, kai antrasis žodis tik patikslina pirmąjį, pvz.: *žaidimas-dėlionė* (=žaidimas dėlionė); *žaislas-barškutis* (=žaislas barškutis).

Brūkšnelis nerašomas tarp būdvardžių, nevienodai susijusių su daiktavardžiu, kurio pažyminiu jie eina, kai vienas jų savo reikšme glaudžiau susijęs su daiktavardžiu ir sudaro su juo junginį, o toliau nuo daiktavardžio einantis būdvardis apibūdina visą junginį, pvz., *medvilniniai-higieniniai vidpadžiai* (=medvilniniai higieniniai vidpadžiai).

Pasvirasis brūkšnys paprastai vartojamas tam tikrai alternatyvai žymėti – atitinka jungtuką *arba*. Kai nėra alternatyvos, pasvirasis brūkšnys nerašomas, pvz.: *š/r* (=š. r.) *dešra*; *aukščiausia/rūšis* (=aukščiausia rūšis).

Bendriniai žodžiai ne sakinio pradžioje (arba jeigu tai ne pirmasis antraštės žodis) rašomi iš mažosios raidės, pvz.: *Patepkite Gaivinamuoju* (=gaivinamuoju) *kremu*; „Aubrey“ *Jauninamąjį* (=jauninamąjį) *veido toniką*; *su Žaliojo Molio* (=žaliojo molio) *geliiu*; *Konservuotos Lubinų* (=lubinų) *pupelės*; *Drėkinamasis Rankų muilas su Šaltalankių Aliejumi* (=Drėkinamasis rankų muilas su šaltalankių aliejumi); *Sudėtis: Avižos, miežių dribsniai* (=Sudėtis: avižos, miežių dribsniai).

Prieš **santrumpas** (kaip ir prieš nesutrumpintus žodžius) ir po jų turi būti paliekami tarpai, pvz.: *30cm* (=30 cm); *20g* (=20 g); *5,28€* (=5,28 €).

IV. SKYRYBA

Kai nėra išskaičiavimo, **dvitaškis** nededamas, pvz.: *Kilmės šalis: Belgija* (=Kilmės šalis Belgija); *tel.: 8 37 759025* (=tel. 8 37 759025).

Skyrybos ženklas yra ne brūkšnelis, o **brūkšnys**, pvz.: *Optimali mėsos kepimo temperatūra - maždaug 185 °C (=temperatūra – maždaug 185 °C); galite naudoti toliau - neigiamo poveikio nebus (=galite naudoti toliau – neigiamo poveikio nebus).*

Brūkšnys, o ne brūkšnelis rašomas tarp dviejų ar daugiau žodžių ar skaitmenų, žyminčių daiktų bei reiškinių vietas, laiko, kiekio, eilės ribas, pvz.: *5-10 min. (=5–10 min.); 2-3 lašus (=2–3 lašus).*

Šalutinis sakinys nuo pagrindinio turi būti atskiriamas kableliu, pvz.: *įpilkite vandens į talpą kaip (=talpą, kaip) minima siurblio instrukcijoje; nerimauti, kad lupasi keptuvės paviršius nereikėtų (=paviršius, nereikėtų); neištirta ar (=neištirta, ar) produktas tinkamas nėščioms moterims; karštis atsiranda tiksliai ten, kur reikia ir pasiskirsto (=ten, kur reikia, ir pasiskirsto).*

Išplėstiniai pažyminiai, einantys po pažymimojo žodžio, turi būti išskiriami kableliais, pvz.: *prietaisas lyginantis (=prietaisas, lyginantis) karštais garais; prietaisas valantis (=prietaisas, valantis) karštais garais; pašalina blogą kvapą sukeltą priemaišų esančių vandenyje (=pašalina blogą kvapą, sukeltą priemaišų, esančių vandenyje); veido kremas išsaugantis jaunystę su (=veido kremas, išsaugantis jaunystę, su) natūraliu bruknių ekstraktu.*

Išplėstinės aplinkybės gali būti išskiriamos kableliais arba neskiriamos visai. Pasirinkus skirti, privalu ją išskirti iš abiejų pusių – kablelis tik iš vienos pusės laikomas klaida, pvz.: *Visiškai natūralu, jog įvykus geležies (kaip metalo) fizikinei ir cheminei sąveikai su aplinka, geležis oksiduojasi (=Visiškai natūralu, jog įvykus geležies (kaip metalo) fizikinei ir cheminei sąveikai su aplinka geležis oksiduojasi arba Visiškai natūralu, jog, įvykus geležies (kaip metalo) fizikinei ir cheminei sąveikai su aplinka, geležis oksiduojasi); tai reiškia, jog ilgainiui naudojant ketaus indą, impregnuotas aliejus pasišalina (=tai reiškia, jog ilgainiui naudojant ketaus indą, impregnuotas aliejus pasišalina arba tai reiškia, jog, ilgainiui naudojant ketaus indą, impregnuotas aliejus pasišalina).*

Įterpiniai turi būti skiriami kableliais, pvz., *įtrinkite vidinį jų paviršių valgomuoju aliejumi, pvz. saulėgrąžų arba rapsų (=pvz., saulėgrąžų arba rapsų).*

Skyrybą reglamentuojančius Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nutarimus galima rasti internete:

<http://www.vlkk.lt/vlkk-nutarimai/nutarimai/nutarimas-del-privalomosios-skyrybos-taisykliu>

ir

<http://www.vlkk.lt/vlkk-nutarimai/nutarimai/nutarimas-del-pasirenkamosios-skyrybos-taisykliu>